

Zoetwater | Deltaprogramma Zoetwater

Agendapunt	Klimaatbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem
Datum bespreking	2 april 2020
Toelichting door	
Opsteller / contactpersoon	Neeltje Kielen
Product van	RWS
Besluit voorgaand overleg	
Status van document	Ter reactie

Beslispunten BPZ

Het BPZ wordt gevraagd **kennis te nemen van** de stand van zaken klimaatbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem en **te reflecteren op** het voorstel voor getrapte besluitvorming.

Samenvatting memo klimaatbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem: voorstel voor getrapte besluitvorming

In de droge zomer van 2018 hebben RWS en de waterschappen door slimmer watermanagement het beschikbare water efficiënter kunnen vasthouden en verdelen. Dit is in 2019 vertaald in de strategie klimaatbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem. Met die strategie kunnen we de toenemende kans op watertekorten als gevolg van verzilting in het benedenrivierengebied en uitputting van de IJsselmeerbuffer grotendeels oplossen zonder grote ingrepen in het hoofdwatersysteem.

De strategie geeft een stip op de horizon. De strategie kent beproefde onderdelen en onderdelen waar nog onzekerheid over is. Het incorporeert bestaande beleidsmatig vastgelegde 'zoetwaterbuffers' zoals het IJsselmeer en het Haringvliet/Hollandsch Diep met vigerende afspraken, zoals het peilbesluit IJsselmeer, en doet een voorstel voor nieuwe 'zoetwaterbuffers' waarover nog geen afspraken bestaan.

De eerste concepten van de zoetwaterstrategie voor het hoofdwatersysteem hebben veel reacties teweeg gebracht. Er wordt positief gereageerd over de kansen die de strategie biedt voor de zoetwatervoorziening maar er zijn ook veel vragen rondom de werking en de neveneffecten van de strategie en er zijn zorgen geuit over het tempo en de mate waarin er nu al besluiten genomen kunnen worden.

De strategie wordt daarom in de herijking van de Deltabeslissing Zoetwater neergezet als stip op de horizon waar middels lerend implementeren en getrapte besluitvorming naar toe gewerkt wordt. In onderstaande tabel is het voorstel voor getrapte besluitvorming weergegeven.

	Uitwerken 2020, besluitvorming DP2022	Uitwerken in 2021-2027, besluitvorming DP2028
Zoetwaterbuffers en aanvoerroutes	Uitwerken principe besluit strategische zoetwaterbuffers hoofdwatersysteem waarop gestuurd wordt tijdens droogte (niveau vlekken kaart). Definitieve besluitvorming afhankelijk van verdere uitwerking in 2022-2027	Verdere uitwerking van de nieuwe strategische zoetwaterbuffers t.w. bovenlopen Lek, Hollandsche IJssel en het Amsterdam-Rijnkanaal. Het gaat om geografische ligging en inzichtelijk maken van rest risico's. Voor bestaande buffers blijven huidige afspraken gelden zoals bijv. peilbesluit IJsselmeer.
	Uitwerken bijbehorende aanvoerroutes m.u.v. Amsterdam-Rijnkanaal route	<ul style="list-style-type: none"> • Verkenning haalbaarheid Amsterdam-Rijnkanaal route om IJsselmeergebied van extra water te voorzien. i.s.m. Toekomstbestendig Amsterdam-Rijnkanaal / Noordzeekanaal. • Verkenning toegevoegde waarde en haalbaarheid van een flexibelere inzet van stuw Driel • Operationele uitwerking sturingsprincipes aanvoerroutes en inzet stuwen en sluizen i.s.m. Slim Water Management (SWM)
	Uitwerken principes/uitgangspunten voor het borgen van de strategische zoetwaterbuffers hoofdwatersysteem	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken hoe en waar vastleggen van de nieuwe zoetwaterbuffers • Uitwerken status van de nieuwe zoetwaterbuffers
Governance	Uitwerken principes/uitgangspunten voor het borgen van rollen en verantwoordelijkheden.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken rollen en verantwoordelijkheden voor situationeel sturen en gebruik van de zoetwaterbuffers incl. relatie LCW. • Uitwerken rollen en verantwoordelijkheden voor inwinnen en uitwisselen data en informatie. • Uitwerken rollen en verantwoordelijkheden voor beheer en onderhoud van de benodigde informatiesystemen.
Belangen	Uitwerken proces afspraken over hoe, waar en met welk mandaat gesprek over gebruik en herverdeling van 'vrijgespeeld' water en hoe en waar besluitvorming plaats vindt.	Afspraken over besluitvorming ten aanzien van herverdeling en gebruik van 'vrijgespeeld' zoetwater.
	Uitwerken proces afspraken over omgaan met negatieve impact op scheepvaart	Uitwerken oplossingsrichtingen voor scheepvaart.

Maatregelen	Maatregelen Deltafonds (DF) (zie voorstel RWS bijlage 1)	Doorgeschoven DF maatregelen waaronder bypass Irenesluizen
KT handelingsperspectief	Uitwerken van besluit om bij volgende droogte actief sturen op strategische zoetwaterbuffers volgens redeneerlijnen SWM en ervaring droogte 2018	

Notabene:

Inzet Haringvlietsluizen t.b.v. vismigratie is onderdeel van project Lerend Implementeren Kier. Besluitvorming hierover valt buiten de strategie klimaatbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem

**Memo klimaatbestendige zoetwatervoorziening
hoofdwatersysteem: voorstel voor getrapte besluitvorming**

RWS INFORMATIE

**Rijkswaterstaat Water,
Verkeer en Leefomgeving**

Zuiderwagenplein 2
8224 AD LELYSTAD
Postbus 2232
3500 GE UTRECHT
T 088 7973701
www.rijkswaterstaat.nl

Contactpersoon

Neeltje Kielen
senior adviseur waterbeheer

T 0629099799
neeltje.kielen@rws.nl

Datum

11 maart 2020

Bijlage(n)

1

memo

Klimaatbestendige Zoetwatervoorziening Hoofdwatersysteem
Voorstel voor getrapte besluitvorming

Programmabureau Zoetwater in samenwerking werkgroep
Waterbeschikbaarheid Hoofdwatersysteem

Inleiding

In de droge zomer van 2018 hebben RWS en de waterschappen door slimmer watermanagement het beschikbare water efficiënter kunnen vasthouden en verdelen. Dit is in 2019 vertaald in de strategie klimaatbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem. Met die strategie kunnen we de toenemende kans op watertekorten als gevolg van verzilting in het benedenrivierengebied en uitputting van de IJsselmeerbuffer grotendeels oplossen zonder grote ingrepen in het hoofdwatersysteem. Hiermee sluit RWS aan op de inzichten uit de Beleidstafel Droogte: zet maximaal in op water vasthouden en slimmer verdelen om te komen tot een klimaatbestendig watersysteem. De Beleidstafel Droogte beveelt in haar eindrapportage aan om de strategie verder uit te werken.

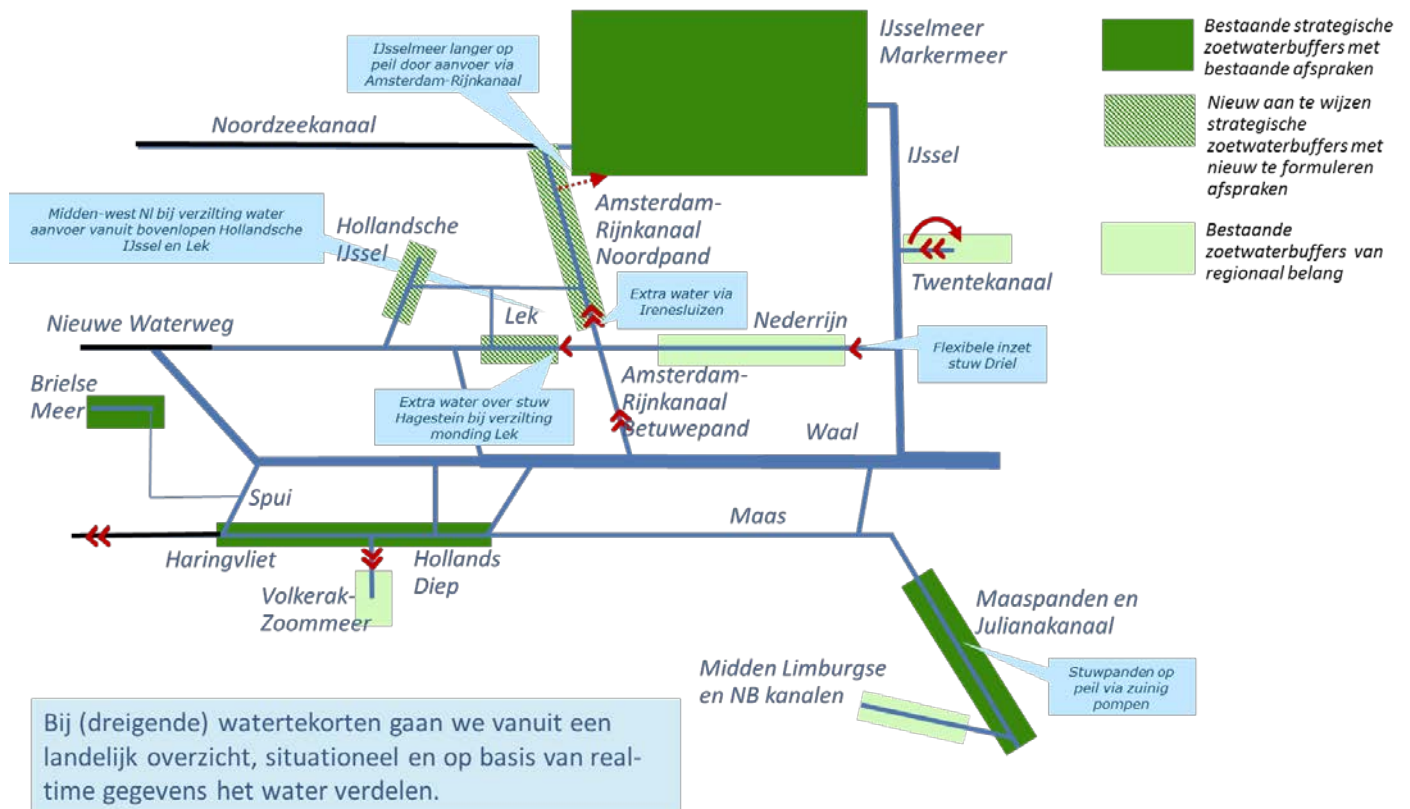
Met de strategie klimaatbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem als onderdeel van de nationale zoetwaterstrategie, biedt Rijkswaterstaat transparantie ten aanzien van de beschikbaarheid van zoetwater in het hoofdwatersysteem en het risico op tekorten. Sturing van zoetwater tijdens perioden van (dreigende) watertekorten en verzilting gebeurt flexibel vanuit een landelijk overzicht, op basis van real-time data en binnen de mogelijkheden van de huidige infrastructuur.

De strategie, waar in 2021 als onderdeel van de herijking van de Deltabeslissing Zoetwater, een regeringsbesluit over genomen wordt, geeft een stip op de horizon waar naar toegewerkt wordt (getrapte besluitvorming). De strategie kent beproefde onderdelen en onderdelen waar nog onzekerheid over is. Het incorporeert bestaande beleidsmatig vastgelegde 'zoetwaterbuffers' zoals het IJsselmeer en het Haringvliet/Hollandsch Diep met vigerende afspraken, zoals het peilbesluit IJsselmeer, en doet een voorstel voor nieuwe 'zoetwaterbuffers' waarover nog geen afspraken bestaan.

Hoe het werkt

Rijkswaterstaat Water,
Verkeer en Leefomgeving

Datum
11 maart 2020

Bij (dreigende) watertekorten zorgen we gericht voor het zoet houden van delen van het benedenrivierengebied die efficiënt zoet te houden zijn en waaruit de zoetwatervoorziening gefaciliteerd kan worden. Het gaat om de bovenlopen van de Lek, de Hollandsche IJssel en het Amsterdam-Rijnkanaal. We sturen situationeel, op basis van actuele informatie over de verziltingssituatie en de watervraag. Stuw Hagestein wordt ingezet om de bovenloop van de Lek zoet te houden en via de Irenesluizen wordt het Amsterdam-Rijnkanaal zoet gehouden. De bovenloop van de Hollandse IJssel wordt zoet gehouden via de gekanaliseerde-Hollandsche IJssel en de Waaiersluis, mogelijk in combinatie met de Krimpenerwaardroute. Hiermee blijft de zoetwatervoorziening naar de regio en voor drinkwater zo goed mogelijk geborgd. In de nu al verziltingsgevoelige delen van de Rijnmaasmonding sturen we onder deze condities niet actief op het zo lang mogelijk zoet houden. Zo 'besparen' we water dat nu gebruikt wordt om de zoutindringing via de Nieuwe Waterweg zo veel mogelijk tegen te gaan.

Verder uit te werken:

Met het zoet houden van de bovenlopen van de Lek, de Hollandsche IJssel en het Amsterdam-Rijnkanaal is tijdens de droogte van 2018 ervaring op gedaan en zijn de informatieschermen en de redeneerlijnen van Slim Watermanagement ingezet. In de zoetwaterstrategie gaan we dit verder uitwerken. Waarbij opgemerkt moet worden dat verziltingsbestrijding geen doel op zich is en de scheepvaartbelangen ook een belangrijke plek krijgen in de uitwerking.

Het IJsselmeer en het Hollandsch Diep/Haringvliet zijn bestaande zoetwatervoorraden. Het Hollandsch Diep/Haringvliet wordt door inzet van de Haringvlietsluizen voldoende zoet gehouden. De besluitvorming rondom de Haringvlietsluizen valt buiten de zoetwaterstrategie.

Voor het IJsselmeer blijven we opereren binnen de bestaande afspraken van het Flexibel Peilbeheer. De verwachting is dat als gevolg van klimaatverandering de huidige buffer in het IJsselmeer steeds vaker ontoereikend is. Door in droge jaren water uit de Waal via het Amsterdam-Rijnkanaal naar het IJsselmeer aan te voeren, kunnen we een deel van de toekomstig verwachte tekorten in het IJsselmeergebied voorkomen. Mogelijk kan een flexibelere inzet van de stuw Driel ook bijdrage aan het voorkomen van een deel van de tekorten.

Verder uit te werken:

Met de aanvoerroute via het Amsterdam-Rijnkanaal is geen operationele ervaring. Verkenningen moeten uitwijzen in welke mate en met welke inspanning deze doorvoerroute haalbaar is. Ook zal de toegevoegde waarde en haalbaarheid van een flexibelere inzet van stuw Driel onderzocht worden.

De Maas is een grotendeels gestuwde rivier. Hier verkennen we of we (in droge perioden) meer water vast kunnen houden door o.a. zuiniger te schutten zodat meer water beschikbaar blijft voor gebruik. Verder spelen de stuwpanden van de Neder-Rijn en Lek, de Twentekanalen, de Midden-Limburgse en Noord-Brabantse kanalen en het Volkerak-Zoommeer (zolang zoet) een belangrijke rol in de regionale watervoorziening.

Voordelen

De zoetwatervoorziening van West Nederland wordt robuuster. Door het aanwijzen van delen van het hoofdwatersysteem waarop gestuurd wordt bij dreigende verzilting bieden we transparantie naar mede waterbeheerders en zoetwatergebruikers. Ook in het IJsselmeergebied wordt de zoetwatervoorziening robuuster. Afhankelijk van de haalbaarheid van de doorvoerroute via het Amsterdam-Rijnkanaal brengen we watertekorten in het voorzieningsgebied terug tot maximaal eens per 50 jaar.

Het 'bespaarde' water dat met de nieuwe strategie niet nodig is voor het tegengaan van de verzilting via de Nieuwe Waterweg, kan op verschillende manieren worden ingezet. De inname beperking van het Volkerak-Zoommeer bij dreigende verzilting van de monding van de Hollandsche IJssel kan losgelaten worden. Daarnaast kan een toenemende watervraag voor bijvoorbeeld het tegengaan van bodemdaling in veenweidegebieden gefaciliteerd worden.

Verder uit te werken:

Kansen voor de Haringvlietsluizen op een Kier zouden verder verkend kunnen worden binnen de context van het project de Kier.

De lange termijn optie om de Nieuwe Waterweg af te sluiten om de toenemende verzilting tegen te gaan kunnen we verder voor ons uitschuiven, tot mogelijk na 2100 als dat vanuit waterveiligheid nodig zou zijn.

Nadelen

Het water dat uit de Waal gehaald wordt om het IJsselmeer aan te vullen (indien de ARK-route haalbaar blijkt) en de bovenlopen van de Lek, de Hollandsche IJssel en het Amsterdam-Rijnkanaal zoet te houden, geeft een extra waterstandsdeling van 5 à 10 cm bij het scheepvaartknelpunt St. Andries. Het voor de internationale Rijnvaart maatgevende knelpunt bij Nijmegen tijdens lage afvoeren wordt door deze strategie niet beïnvloed. Dit is voor de internationale scheepvaart een groter knelpunt dan St. Andries. Mogelijk treden er ook extra vertragingen op bij verschillende kunstwerken. De effecten hiervan zijn nog niet goed in beeld gebracht.

Rijkswaterstaat Water,
Verkeer en Leefomgeving

Datum
11 maart 2020

Verder uit te werken:

In opdracht van DGLM en DGWB zal WVL een korte bureaustudie gaan uitvoeren naar mogelijke oplossingsrichtingen (inclusief maatregelen en een kostenindicatie voor deze maatregelen) voor het geconstateerde bevaarbaarheidsknelpunt bij St Andries. Met als doel om te bepalen wat het meest logische vervolg is. Daarnaast zullen de consequenties voor scheepvaart bij de verschillende sluiscomplexen in beeld gebracht worden in de verdere uitwerking van de strategie.

Kosten

De kosten in het hoofdwatersysteem bedragen voor de volgende planperiode naar verwachting rond de 10 mln euro voor RWS (uitvoeren studies, extra monitoring, aanpassen ondersteunende systemen en stuwprogramma's). Dit is exclusief de kosten voor een aantal infrastructurele maatregelen die geïdentificeerd zijn op basis van de ervaring met de droogte 2018, zoals o.a. aanleg van zouthebels bij schut- en spuisluizen op de Afsluitdijk, het aanpassen van het gemaal Eefde en efficiënt pompen op de Maas. Deze maatregelen maken en hoofdwatersysteem robuuster zodat de beschikbare marges ten volle benut kunnen worden. Bijlage 1 geeft een overzicht van de maatregelen Hoofdwatersysteem, Deltafonds Fase II. De regio West-Nederland moet rond de 15 mln euro extra kosten maken t.b.v. de realisatie van een wateraanvoerroute door de Krimpenerwaard die waarschijnlijk nodig is voor het zoet houden van de bovenloop van de Hollandse IJssel. Een aantal inlaatpunten van de waterschappen en oeverinfiltraties van drinkwaterbedrijf Oasen verzilten beperkt eerder dan in de autonome situatie. Hiervoor zal eerder aanpassing van het beheer moeten plaatsvinden.

Baten

De baten worden nog verder gekwantificeerd. Eerste analyses hebben in beeld gebracht dat er bij implementatie van de ARK-route voor de landbouw een relatief groot voordeel is; voor IJsselmeergebied netto 30 mln euro minder droogte schade in extreme jaren in 2050 en de scheepvaart een relatief klein nadeel heeft van 0,3 – 0,9 mln euro toename vaarkosten in extreme jaren; exclusief mogelijke verminderde beschikbaarheid Irenesluis. Voor de andere watergebruikers zoals drinkwater, natuur en industrie, zijn de kosten en de baten nog niet gekwantificeerd, maar de verwachting is dat deze overall positief zijn. Andere nog niet gekwantificeerde baten zijn: het voorkomen van droogteschade aan het stedelijk gebied en infrastructuur, het voorkomen van bodemdaling in veenweidegebied, minder lang benodigde inzet van de crisisorganisatie in droge tijden, aanvoer van water naar andere gebieden, bieden van helderheid naar gebruikers.

Voorstel voor getrapte besluitvorming

Rijkswaterstaat Water,
Verkeer en Leefomgeving

Datum

11 maart 2020

De eerste concepten van de zoetwaterstrategie voor het hoofdwatersysteem hebben veel reacties teweeg gebracht. Er wordt positief gereageerd over de kansen die de strategie biedt voor de zoetwatervoorziening maar er zijn ook veel vragen rondom de werking en de neveneffecten van de strategie en er zijn zorgen geuit over het tempo en de mate waarin er nu al besluiten genomen kunnen worden omdat nog veel uitgewerkt moet worden, niet alleen technisch-inhoudelijk maar ook in de governance sfeer. De vragen en zorgen zijn opgehaald uit besprekingen op bestuurlijk en ambtelijk niveau (werksessies zoetwater, uitvoerbaarheidstoets RWS en bespreking in de zoetwaterregio's).

De zorgen en openstaande vragen hebben geleid tot een voorstel voor getrapte besluitvorming. Deze is besproken op de werksessie zoetwater van 18 februari 2020 en heeft geleid tot onderstaand voorstel.

De tweede kolom geeft aan waar eind 2020 in het BPZ een besluit over genomen kan worden zodat hier met het vaststellen van het DP 2022 een regeringsbesluit over genomen kan worden. De derde kolom beschrijft waar verdere uitwerking voor nodig is voordat hier besluiten over genomen kunnen worden. Voor de uitwerking in de periode 2021-2027 stellen we een proces voor waarin dialoog, joint fact finding, lerend implementeren en gezamenlijke kennisontwikkeling centraal staan. Bij het lerend implementeren gaat het niet alleen over de fysieke werking van het watersysteem maar ook om de governance ten aanzien van 'situationeel sturen vanuit landelijk overzicht op basis van real-time informatie'.

	Uitwerken 2020, besluitvorming DP2022	Uitwerken in 2021-2027, besluitvorming DP2028
Zoetwaterbuffers en aanvoerroutes	Uitwerken principe besluit strategische zoetwaterbuffers hoofdwatersysteem waarop gestuurd wordt tijdens droogte (niveau vlekken kaart). Definitieve besluitvorming afhankelijk van verdere uitwerking in 2022-2027	Verdere uitwerking van de nieuwe strategische zoetwaterbuffers t.w. bovenlopen Lek, Hollandsche IJssel en het Amsterdam-Rijnkanaal. Het gaat om geografische ligging en inzichtelijk maken van rest risico's. Voor bestaande buffers blijven huidige afspraken gelden zoals bijv. peilbesluit IJsselmeer.
	Uitwerken bijbehorende aanvoerroutes m.u.v. Amsterdam-Rijnkanaal route	<ul style="list-style-type: none"> • Verkenning haalbaarheid Amsterdam-Rijnkanaal route om IJsselmeergebied van extra water te voorzien. i.s.m. Toekomstbestendig Amsterdam-Rijnkanaal / Noordzeekanaal. • Verkenning toegevoegde waarde en haalbaarheid van een flexibelere inzet van stuw Driel • Operationele uitwerking sturingsprincipes aanvoerroutes en inzet stuwen en sluizen i.s.m. Slim Water Management (SWM)
	Uitwerken principes/uitgangspunten voor het borgen van de strategische zoetwaterbuffers hoofdwatersysteem	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken hoe en waar vastleggen van de nieuwe zoetwaterbuffers • Uitwerken status van de nieuwe zoetwaterbuffers
Governance	Uitwerken principes/uitgangspunten voor het borgen van rollen en verantwoordelijkheden.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken rollen en verantwoordelijkheden voor situationeel sturen en gebruik van de zoetwaterbuffers incl. relatie LCW. • Uitwerken rollen en verantwoordelijkheden voor inwinnen en uitwisselen data en informatie. • Uitwerken rollen en verantwoordelijkheden voor beheer en onderhoud van de benodigde informatiesystemen.
Belangen	Uitwerken proces afspraken over hoe, waar en met welk mandaat gesprek over gebruik en herverdeling van 'vrijgespeeld' water en hoe en waar besluitvorming plaats vindt.	Afspraken over besluitvorming ten aanzien van herverdeling en gebruik van 'vrijgespeeld' zoetwater.
	Uitwerken proces afspraken over omgaan met negatieve impact op scheepvaart	Uitwerken oplossingsrichtingen voor scheepvaart.
Maatregelen	Maatregelen Deltafonds (DF) (zie voorstel RWS bijlage 1)	Doorgeschoven DF maatregelen waaronder bypass Irenesluizen
KT handelingsperspectief	Uitwerken van besluit om bij volgende droogte actief sturen op strategische zoetwaterbuffers volgens redeneerlijnen SWM en ervaring droogte 2018	

Notabene:

Inzet Haringvlietssluzen t.b.v. vismigratie is onderdeel van project Lerend Implementeren Kier. Besluitvorming hierover valt buiten de strategie klimaatbestendig zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem.

Bijlage 1: Voorstel bijdrage vanuit Deltafonds Hoofdwatersysteem (CONCEPT)

temporisering (50% uitvoering 2022-2027 / 50% na 2027 (3e planperiode))

zal door drinkwatersector / industrie aangevraagd moeten worden voor Deltafonds

Maatregel HWS voor DF 2022-2027	Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving	Type	Kosten (M euro) 2022-2027
Maas	Datum		
Verkenning Hevelend schutten, met spaarbekkens, circulair pompen		Onderzoek	0,10
Uitvoering: zuinig met water bij schutten Maas (hevelend schutten, spaarbekkens of circulair pompen)		Watersysteem	6,00
Verkenning naar waterberging/buffers langs de Maas		Onderzoek	0,05
Internationale samenwerking (Belgie (afvoer Maas) / Duitsland (afvoer Roer) / Cofinanciering Interreg Maas project)		Samenwerking	1,25
Slimmer gebruik van water in de keten		Drinkwater	0,125 (50% cofinanciering)
Rijntakken		Type	
Integrale verkenning en studie onderzoek strategie HWS (o.a. verkenning aanwijzen strategische zoetwaterbuffers/ Verkenning ARK-route/Beheermaatregelen NWW??)		Onderzoek	6,00
Vergroten debiet Hagestein (uitvoering via SWM)		Watersysteem	0,70
Beperken externe verzilting spuisluisen Afsluitdijk - Den Oever (bijdrage aan PAGW Wieringerhoek)		Watersysteem	13,70
Beperken externe verzilting schutsluis Kornwerderzand (Verkenning)		Watersysteem	?
Flexibilisering stuwprogramma Driel (uitvoering via SWM)		Operationeel	0,70
Vorstudie Twentekanalen (Eefde) en 1e deel uitvoering		Onderzoek	2,00
BOS Rijntakken (incl. Zoet-zout overgangen)		Operationeel	0,70
Monitoring en info		Operationeel	0,75
Kanaal Gent Terneuzen Chloride / watertekort		Planuitwerking	1,25
Beperken externe verzilting schutsluis Delfzijl		Watersysteem	2,00
Totale kosten (NB: excl. 20% risico opslag voor infra en BenO kosten)			35,20
Slim watermanagement beslissingssysteem en onderzoek		Operationeel	8,5

Lange termijn Maatregel HWS voor DF 2027-2040			
Maas	Rijkswaterstaat Water,	Type	Mln Euro
Uitvoering: zuinig met water bij schutten Maas		Onderzoek	6
Hergebruik effluent RWZI voor industrie		Industrie	5 (10% cofinanciering)
Grotere waterbuffers voor drinkwater		drinkwater	4 (50% cofinanciering)
Onderzoek naar het sluiten van de waterkringloop van industrie		Onderzoek	0,05
Uitbreiding pompcapaciteit van sluizen		Operationeel	7,5
Extra buffercapaciteit door robuustere infrastructuur		Operationeel	pm
Rijntakken			
Vergroten debiet Irenesluizen		Watersysteem	12,00
Beperken externe verzilting spuisluizen Afsluitdijk		Watersysteem	13,70
Beperken externe verzilting (zoutindringing) schutsluizen Afsluitdijk		Watersysteem	26,6